

ប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពសង្គម និងបរិស្ថាន៖ បទពិសោធន៍ទទួលបានពីគម្រោងសាកល្បងនៃ កម្មវិធីដេដេ+

សេចក្តីផ្តើម

អនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌនៃ អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី ការប្រែប្រួលធាតុអាកាស (UNFCCC 2013) បានចែងថា ដេដេ+ (REDD+) សំដៅដល់គោលនយោបាយ និងវិធានការទាំងឡាយ ដើម្បីកាត់បន្ថយការបំបាត់ឧស្ម័ន ពីការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ និងការរចរិលព្រៃឈើ និងលើកកម្ពស់តួនាទីធ្វើការអភិរក្សគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព និងបង្កើនស្តុកកាបូននៃព្រៃឈើនៅតាមប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ (ដេដេ+)។ តាំងពីការបំផុសគំនិតផ្តួចផ្តើមក្នុងឆ្នាំ២០១០ មក ប្រធានបទដែលមានការស្រាវជ្រាវច្រើនជាងគេមួយលើ ដេដេ+ គឺផលប៉ះពាល់ និងអត្ថប្រយោជន៍នៃការអភិវឌ្ឍ និងអនុវត្ត ដេដេ+ សម្រាប់បរិស្ថាន និងសង្គម (Angelsewn 2010; Nguon and Kulakowski 2013; Peskett and Todd 2013)។ ហានិភ័យ និងអត្ថប្រយោជន៍អាចកើតមានឡើងនេះ គេបានលើកមកពិភាក្សា ក្នុងបំណងផ្តល់នូវប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពសង្គម និងបរិស្ថាន ឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់។ កម្មវិធី UN-REDD របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (2015) បានឲ្យនិយមន័យប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពថាជា បណ្តាញដំណើរការ ឬគោលនយោបាយកំណត់ឡើងដើម្បី បញ្ចៀស ឬកាត់បន្ថយហានិភ័យអាចកើតមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានលើសង្គម និងបរិស្ថាន និងដើម្បីធានាឲ្យការអនុវត្ត ដេដេ+ ផ្តល់នូវអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់សង្គម និងបរិស្ថាន។

ប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាព អាចចែកចេញជាពីរក្រុម។ ក្រុមទី១ រួមមាន ឯកសារស្តីពីការសម្រេចចិត្តផ្សេងៗ ដែល UNFCCC បានអនុម័តឡើង និងមានជាអាទិ៍ កិច្ចព្រមព្រៀង Cancun Agreements, សេចក្តីណែនាំ Durban Guidance, ក្របខ័ណ្ឌ Warsaw Framework សម្រាប់ ដេដេ+ និងកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស នាពេលថ្មីៗនេះ។ ក្រុមទី២ រួមមាន ការតម្រូវផ្សេងៗដែលបានកំណត់ឡើងនៅក្រៅដំណើរការ UNFCCC ដោយអ្នកគាំទ្រទីផ្សារកាបូនស្ម័គ្រចិត្ត ដូចជា Verified Carbon Standard (VCS) និង Climate, Community and Biodiversity Standard (CCBS) (Nguon and Chhun 2015) ជាដើម។

ក្រោយកិច្ចប្រជុំ UNFCCC ឆ្នាំ២០០៧ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានសម្រេចអនុវត្តគម្រោងសាកល្បង ដេដេ+ ដោយ

មានការអនុម័តយល់ព្រមលើ សហគមន៍ព្រៃឈើខ្ពស់មានជ័យ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ និង ព្រៃការពារសីមា ក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី ក្នុងឆ្នាំ២០០៩។ គម្រោងទាំងពីរមានដាក់អនុវត្តនូវ សំណុំខ្លះនៃប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាព សង្គម និងបរិស្ថាន សំដៅបំពេញតាមការតម្រូវផ្សេងៗនៅក្នុង VCS និង CCBS។ ដូច្នេះ អត្ថបទនេះមានគោលដៅមិនមែនធ្វើការវាយតម្លៃលើការដាក់អនុវត្ត ប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពរបស់ UNFCCC នៅកម្ពុជា នោះទេ ប៉ុន្តែដើម្បីពិនិត្យ និងប្រៀបធៀបបទពិសោធន៍នៃគម្រោងទាំងពីរ ក្នុងការអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់ VCS និង CCBS។ ដើម្បីបំភ្លឺបន្ថែមពីបែបបទដែលវិធានការទាំងនេះ ជួយកាត់បន្ថយហានិភ័យផ្សេងៗ ការសិក្សានេះបានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ បង្កើតឡើងដោយ Roe et al. (2013) ដែលបានបែងចែកប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពដេដេ+ ជាបីប្រភេទគឺ សង្គម បរិស្ថាន និងនីតិវិធីផ្លូវការ។

វិធីសាស្ត្រ

ការសិក្សានេះ ប្រើប្រាស់ការវិភាគប្រៀបធៀបបែបគុណភាព។ ព័ត៌មានបានប្រមូលយកតាមការធ្វើសម្ភាសន៍ជាមួយ អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានគន្លឹះ ការពិភាក្សាតាមក្រុមស្នូល និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើឯកសារមានស្រាប់ ដូចជា របាយការណ៍រដ្ឋាភិបាលសារព័ត៌មាន អត្ថបទសង្ខេបគោលនយោបាយ និងការសិក្សាពីភាពអាចធ្វើបាន ជាដើម។ ទិន្នន័យជាក់ស្តែងស្តីពីគម្រោងសាកល្បងទាំងពីរ បានប្រមូលយកតាមការចុះសិក្សាដល់កន្លែងចំនួន ២លើកគឺ ពីខែតុលា ដល់ ធ្នូ ២០១៣ និង ពីខែមករា ដល់កក្កដា ២០១៥។ ការចុះសិក្សាដល់កន្លែងទាំងនេះ ទទួលបានជំនួយជាអំណោយពី បណ្តាញស្រាវជ្រាវមេត្តប្រកបដោយចីរភាព (SUMERNET) ជំហានទី៣ របស់វិទ្យាស្ថាន Stockholm Environment Institute។

សរុបទាំងអស់មក ក្រុមស្រាវជ្រាវបានធ្វើ ៥០សម្ភាសន៍ពាក់កណ្តាលរៀបរយ ជាមួយអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានគន្លឹះដែលតំណាងឲ្យ ស្ថាប័នរដ្ឋ អង្គការសង្គមស៊ីវិល ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងសហគមន៍មូលដ្ឋាន។ ការពិភាក្សាតាមក្រុមស្នូល បានអនុវត្តឡើងជាមួយ អ្នកតំណាងមកពី ១៣សហគមន៍ព្រៃឈើ ក្នុងខេត្តខ្ពស់មានជ័យ និង ២០សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី។ ក្នុងការវិភាគទិន្នន័យ ក្រុមស្រាវជ្រាវបានប្រើកម្មវិធីកុំព្យូទ័រសម្រាប់វិភាគទិន្នន័យ NVivo ១០ ជាឧបករណ៍ជំនួយហើយបានប្រើគូបផ្សំគ្នានូវ មុខងារជាច្រើននៃកម្មវិធីកុំព្យូទ័រនេះ ដើម្បីដាក់លេខកូដជាទូទៅ និងធ្វើការស្រាវជ្រាវជាតំណក់មួយចំនួនលើទិន្នន័យមានដាក់លេខកូដរួចហើយ ដែលក្រុមស្រាវជ្រាវ

អត្ថបទនេះ ចងក្រងឡើងដោយបណ្ឌិត ងួន ភក្តី អ្នកសម្របសម្រួលផ្នែកស្រាវជ្រាវដើម្បីដាក់សិក្សាអន្តរជាតិ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ និង លោក ឈុន ខ៊ុន ប្រធានការិយាល័យគណនេយ្យនៃព្រៃឈើ និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុនៃរដ្ឋបាលព្រៃឈើ។ សូមយោងអត្ថបទនេះថា៖ Nguon Pheakkdey and Chhun Delux. 2016. "Social and Environmental Safeguards: Lessons from Cambodia REDD+ Pilot Projects." *Cambodia Development Review* 20(2): 10-14.

បានរៀបចំផ្តុំក្រោម ៣ប្រធានបទគឺ សង្គម បរិស្ថាន និងនីតិវិធី ផ្លូវការ (Roe et al. 2013) ។

និយមន័យពាក្យគន្លឹះ

វាក្យស័ព្ទខ្លះ ដែលយកមកប្រើនៅក្នុងឯកសារនេះ មានន័យ ជាក់លាក់សម្រាប់បញ្ហា វេជ្ជ+¹ UNFCCC (2014) បានកំណត់ និយមន័យពាក្យទាំងនោះដូចតទៅ៖

- **ការបង្កបញ្ជាស្រី (displacement)៖** កត្តាជំរុញការបាត់បង់ ព្រៃឈើ និងការរេចរលីព្រៃឈើ ត្រូវបានផ្លាស់ទីចេញពី តំបន់មានគម្រោង វេជ្ជ+ ទៅកាន់តំបន់ដទៃទៀតដែលគ្មាន គម្រោងនេះ។
- **ការប្រាប់ចេញ៖** កំណើនណាមួយនៃ ការបំភាយឧស្ម័នផ្ទះ កញ្ចក់ ទៅក្រៅតំបន់មានគម្រោង វេជ្ជ+ ដែលជាលទ្ធផលនៃ សកម្មភាពគម្រោង។
- **ភាពអចិន្ត្រៃយ៍៖** កាបូន ត្រូវបានស្តុកទុកជាបណ្តោះអាសន្ន ប៉ុណ្ណោះ ហើយក្រោយមកនឹងត្រូវបញ្ចេញទៅវិញទៀត ទៅ ក្នុងបរិយាកាស។
- **ការប្រែប្រួលបញ្ហាស (reversal)៖** កង្វះការធានាគួរឲ្យ ជឿជាក់ថា សកម្មភាពប្រើប្រាស់ដីដើមទី នឹងមិនវិលទៅរក សភាពដើមវិញទេ ក្រោយពេលគម្រោងចប់អស់។

ប្រព័ន្ធធានាសុខភាពសហគមន៍ព្រៃឈើ ខត្តរមានជ័យ

គម្រោងសាកល្បង វេជ្ជ+ នៅសហគមន៍ព្រៃឈើ ខត្តរមានជ័យ ស្ថិតនៅភាគពាយព្យនៃប្រទេសកម្ពុជា។ គម្រោង នេះ គ្របដណ្តប់លើ ១៣សហគមន៍ព្រៃឈើ មានផ្ទៃដីសរុប ៦៤.៣១៨ហិកតា និង ៥៨ភូមិ ហើយមានប្រជាជនទាំងអស់ ប្រមាណ ១០.០០០គ្រួសារ។ តាំងពីឆ្នាំ២០០៩ មក អង្គការ ដេកកម្ពុជា (Pact Cambodia) បានបម្រើការជាដៃគូអនុវត្ត គម្រោង ដោយរួមសហការជាមួយ រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ក្រុម សហគមន៍ព្រៃឈើ ទាំង ១៣ក្រុមហ៊ុន Terra Global Capital សមាគមអភិវឌ្ឍន៍កុមារ សហគមន៍ព្រៃឈើសង្ឃរុក្ខវន្ត និង អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន (Nguon 2014) ។

គម្រោងនេះ បានធានានូវសិទ្ធិកាន់កាប់ដីសម្រាប់សហគមន៍ ព្រៃឈើ ១៣កន្លែង ដោយមានកិច្ចព្រមព្រៀងរយៈពេល ១៥ឆ្នាំ រវាងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ នឹងក្រុមសហគមន៍ព្រៃឈើ។ កិច្ចការនេះ ត្រូវមានកិច្ចប្រឹងប្រែងខ្លាំងក្លា ធ្វើការប្រមូលផ្តុំអ្នកពាក់ព័ន្ធនានា ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល និងជួយបង្រៀនសហគមន៍ ឆ្លងតាម ដំណើរការ និងការតម្រូវផ្សេងៗ ដើម្បីផ្តល់ភាពស្របច្បាប់ដល់ សហគមន៍ព្រៃឈើ។ ស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីសហគមន៍ ព្រៃឈើ គឺមានការទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់សហគមន៍ក្នុងការ ប្រើប្រាស់សម្រាប់ការចិញ្ចឹមជីវិតនូវ ផល និងអនុផលព្រៃឈើ (NTFP)។ មានការអនុញ្ញាតផងដែរឲ្យអ្នកភូមិ បន្តប្រើប្រាស់ដី កសិកម្មដែលមានស្រាប់ នៅក្នុងព្រៃប្រទល់នៃសហគមន៍ព្រៃឈើ

ប៉ុន្តែមិនអនុញ្ញាតឲ្យពង្រីកដីទាំងនោះទេ។

កន្លងមកមានការប្រជុំពិគ្រោះយោបល់ជាច្រើន ដើម្បីធានា ថា ម្ចាស់ដីទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ហើយពេញចិត្តចូលរួម ក្នុងគម្រោងនេះ។ អ្នកគាំទ្រគម្រោងបានរចនារៀបចំដំណើរការ ពិគ្រោះយោបល់របស់ខ្លួន ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍ មានការ យល់ព្រមជាមុន មានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ និងសេរីភាពក្នុងការ ចូលរួម (FPIC)។ តួយ៉ាង គម្រោងនេះបានរៀបចំសិក្ខាសាលាជា ច្រើននៅក្នុងប្រមាណ ៥០ភូមិ និងនៅកម្រិតស្រុក និងខេត្ត ដើម្បី ពង្រីកការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍ អំពី វេជ្ជ+ និងសកម្មភាព គម្រោង ព្រមទាំងផ្តល់ឲ្យពួកគេនូវឱកាស និងពេលវេលា គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីសម្រេចចិត្តចូលរួម ឬមិនចូលរួមក្នុងគម្រោង។ ជាលទ្ធផល ទាំង ១៣ក្រុមសហគមន៍ព្រៃឈើ បានយល់ព្រម ដោយផ្ទាល់មាត់ចូលរួមក្នុងគម្រោង។

ទិដ្ឋភាពគួរឲ្យកត់សំគាល់មួយនៃ ដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ គឺអ្នកគាំទ្រគម្រោង បានផ្តល់ព័ត៌មានទៅសហគមន៍នានាថា សហគមន៍នឹងទទួលបានការផ្តល់ប្រាក់ជាច្រើនពីគម្រោង។ កត្តា នេះ អាចជាហេតុផលចម្បងមួយនៃការសម្រេចចិត្តចូលរួមរបស់ សហគមន៍។ ការប្រាប់សហគមន៍ពីការផ្តល់ប្រាក់ពីគម្រោង វេជ្ជ+ បានបង្កើនការរំពឹងទុកពីការទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ជា ប្រាក់កាស។ ប៉ុន្តែការយឺតយ៉ាវក្នុងការទទួលបានការផ្តល់ប្រាក់ពី គម្រោង វេជ្ជ+ បានបង្កើតជាបញ្ហាប្រឈមក្នុងការធានាឲ្យមានការ បន្តគាំទ្រ និងចូលរួមក្នុងសកម្មភាពគម្រោងពីសំណាក់ សមាជិក សហគមន៍ព្រៃឈើ។

គម្រោងនេះដាក់អនុវត្តវិធានការជាច្រើន ដើម្បីធានាសុវត្ថិភាព និងឃ្នាំមើលជីវៈចម្រុះ និងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ព្រៃស្រោង និង ព្រៃល្បោះស្ងួត ដោយយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសទៅលើ តំបន់ អភិរក្សមានតម្លៃខ្ពស់ ដែលសំខាន់សម្រាប់ពូជសត្វព្រៃកម្រៗ។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះ ត្រូវមានការបំផុសការយល់ដឹងឲ្យបានកាន់តែ ច្រើន ក្នុងចំណោមសហគមន៍មូលដ្ឋានអំពី តម្លៃនៃជីវៈចម្រុះ ក៏ដូចជា ការលើកកម្ពស់ការដើរល្បាត និងជំនាញស្តារជម្រកសត្វ ឡើងវិញ ដើម្បីការពារព្រៃឈើទល់នឹងការកាប់ឈើ ការបរបាញ់ ខុសច្បាប់ និងភ្លើងឆេះព្រៃ ព្រមទាំងទប់ស្កាត់ការរេចរលីជម្រក សត្វព្រៃសំខាន់ៗ។ ទោះយ៉ាងណាក្តី គម្រោងនេះ មិនមាន វិធានការច្បាស់លាស់ សម្រាប់គ្រប់គ្រងហានិភ័យនៃការប្រែប្រួល បញ្ហាស និងការបង្កបញ្ជាស្រីនោះឡើយ។ ជាលទ្ធផល គម្រោង នេះកំពុងប្រឈមនឹង ហានិភ័យនៃការប្រែប្រួលបញ្ហាសវិញ ដោយសហគមន៍ខ្លះកំពុងរងការសម្តុតគំរាម ពីសំណាក់អ្នកកាប់ ឈើប្រដាប់ដោយអាវុធ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ក៏មិនទាន់មានការ កំណត់ច្បាស់ដែរថា អ្នកណាទទួលខុសត្រូវលើការការពារព្រៃឈើ ក្នុងតំបន់ទ្រនាប់នៅព្រៃជុំវិញព្រៃសហគមន៍។

ទោះបីជាគម្រោងនេះ មានអ្នកពាក់ព័ន្ធជាច្រើនក្រុមចូល រួមក្តី ប៉ុន្តែនៅមានការងារត្រូវធ្វើថែមទៀត ដើម្បីជំរុញសមធម៌ យេនឌ័រ និងពង្រឹងការចូលរួមរបស់ស្ត្រី។ តំណាងសហគមន៍ ភាគច្រើនលើសលុបជាបុរស ព្រោះក្នុងចំណោមតំណាង សហគមន៍ព្រៃឈើទាំង១៣ មានតែមួយរូបប៉ុណ្ណោះ ជាស្ត្រី។ តួលេខនេះ បង្ហាញពីតម្រូវការពិនិត្យអង្កត់ថែមទៀត ដើម្បី

1 សម្រាប់បញ្ជីពេញលេញនៃវាក្យស័ព្ទ REDD+ សូមមើលនៅក្នុង UNFCCC 2014។

ស្រាវជ្រាវរកមើលថា តើសមភាពយេនឌ័រមានការទទួលយក និង គោរពតាមប៉ុណ្ណា ក្នុងពេលធ្វើការសម្រេចចិត្តលើចំណុចសំខាន់ៗ នៃគម្រោង។

តំណាងសហគមន៍ព្រៃឈើ បានរាយការណ៍ថា ការតវ៉ា និង ការមិនពេញចិត្តផ្សេងៗ តែងបានដាក់ជូនទៅដល់អ្នកទ្រទ្រង់ គម្រោង។ ប៉ុន្តែក្នុងពេលកន្លងមក អ្នកតវ៉ាមិនទាន់ពេញចិត្តទេនឹង សមត្ថភាពមានកម្រិតរបស់ពួកគេ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាដែល ប្រជាជនមូលដ្ឋានត្រូវប្រឈមមុខ។ តំណាងសហគមន៍ព្រៃឈើ បានប្រាប់ទៀតថា ដោយសារកង្វះខាតចំណេះដឹង និងថវិកា ពួកគេក៏មិនអាចស្វែងរកជំនួយទ្រទ្រង់ពីភាគីទី៣ ដើម្បីជួយ បញ្ជាក់ពីការមិនពេញចិត្តរបស់ខ្លួន។ លទ្ធផលរកឃើញនេះ បាន គូសបញ្ជាក់ពីតម្រូវការពិនិត្យអង្កេតបន្ថែមលើបញ្ហានេះ។

ប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាពតំបន់ព្រៃការពារសីមា

គម្រោងសាកល្បង រដ+ ព្រៃការពារសីមា សំដៅបំផុសជំនួយ គាំទ្រពីសាធារណជន និងការចូលរួមក្នុងកិច្ចការពារព្រៃឈើមាន វ័យចំណាស់ដែលមានសារៈសំខាន់ សម្រាប់ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី នៅ ក្នុងតំបន់ស្នូលមួយទំហំ ១៨០.៥១៥ហិកតា ក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី នៅភាគខាងកើតនៃប្រទេសកម្ពុជា។ តំបន់នេះល្បីល្បាញថា សម្បូរពូជសត្វព្រៃ ដែលមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ពិភពលោក។ ឯកសារគម្រោង (FA and WCS 2011) បញ្ជាក់ថា នៅក្នុងតំបន់ គម្រោងមាន ២០ភូមិ ដែលជាលំនៅរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ពួងប្រមាណ ១០.០០០នាក់។ នៅខែឧសភា ២០១៦ គម្រោង រដ+ សីមា បានឆ្លងផុតដំណាក់កាលបញ្ជាក់ភាពអាចទទួល យកបាន យោងតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់ VCS និង CCBA ហើយបច្ចុប្បន្នកំពុងស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលរៀងផ្ទាត់មើល (CCBS 2016)។ ដើម្បីអាចលក់ឥណទានកាបូន គម្រោង រដ+ ដោយ ស្ម័គ្រចិត្ត ត្រូវឆ្លងឲ្យផុតទាំង ដំណាក់កាលបញ្ជាក់ភាពអាច ទទួលយកបាន និងការរៀងផ្ទាត់មើល។ ថ្វីបើរយៈពេលទទួល បានឥណទាន នឹងបន្តទៅមុខរហូតដល់ ៦០ឆ្នាំ ប៉ុន្តែគេបាន ស្មានថា គម្រោងនេះអាចជួយកាត់បន្ថយបន្សាយខ្ពស់នៃកាបូនិក ដល់ប្រមាណ ៥៨លានតោនក្នុងរយៈពេល ១០ឆ្នាំដំបូងរបស់វា (FA and WCS 2011)។

ឯកសារគម្រោងមានចែងច្បាស់ថា សហគមន៍មានសិទ្ធិប្រើ ប្រាស់និងអាស្រ័យផល (usufructory rights) លើផលិតផល ឈើ និងអនុផលព្រៃឈើ និងអាចបន្តធ្វើកសិកម្មចិញ្ចឹមជីវិត នៅលើដីដែលខ្លួនបានកាន់កាប់ដោយស្របច្បាប់។ គម្រោង ក៏បានធានានូវសិទ្ធិកាន់កាប់លើ ដីកសិកម្ម ដីទំនេរ និង ដី លំនៅដ្ឋានរបស់ពួកគេដែរ។ ដំណើរការនេះរួមមាន ការគូរផែនទី ដីសហគមន៍ជាមួយសហគមន៍ និងការបង្កើតឯកសារច្បាប់ សម្រាប់ស្នើសុំកម្មសិទ្ធិដីសហគមន៍ពីរដ្ឋាភិបាល។ ដូច្នេះមិនត្រូវ មានការបង្ខំឲ្យអ្នកកាន់កាប់ដីលំនៅដ្ឋាន ឬដីស្រែចំការ ដោយ ស្របច្បាប់ ផ្លាស់ទីទៅកន្លែងមួយទៀតនោះទេ។ ទោះយ៉ាងនេះ ក្តី អ្នកផ្តល់ព័ត៌មាននានាបានប្រាប់ពីក្តីបារម្ភថា ម្ចាស់ដី និងអ្នក រស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាន អាចត្រូវគេចាត់ទុកតាមផ្លូវច្បាប់ដោយច្រឡំ ថា ជាអ្នកកមតាំងលំនៅក្រៅផ្លូវការ ឬអ្នកមកទន្ទ្រានយកដី។

ហេតុនេះហើយ ពួកគាត់ខ្លាចអាជ្ញាធរធ្វើការយាត់ខ្លួនពីបទកាន់ កាប់ដីរដ្ឋ ឬដីសហគមន៍ដោយខុសច្បាប់ បណ្តេញគាត់ចេញពីដីធ្លី គាត់កាន់កាប់ដោយគ្មានផ្តល់សំណង ប្តឹងចោទប្រកាន់លើរូបគាត់ ឬដាក់ទោសគាត់ឲ្យជាប់ពន្ធនាគារ។

ទោះបីមានការទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់សហគមន៍មូលដ្ឋានក្នុង ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងរក្សាទម្លាប់កសិកម្មបែបប្រពៃណីរបស់ខ្លួន ក៏ដោយ ក៏មានការកំណត់ថា កសិកម្មពេទេរ ជាការគំរាមកំហែង ចម្បងមួយដែលបង្កការរេចរីលចាត់បង់ព្រៃឈើ និងដែលគម្រោង នេះព្យាយាមលុបបំបាត់ចោល។ អ្នកផ្តល់ព័ត៌មាននានា បានរាយ ការណ៍ថា លំហូរចូលជនចំណាកស្រុកដ៏ច្រើន បានបង្កការច្របូក ច្របល់មិនដឹងថា តើប្រជាជនមូលដ្ឋាន (ប្រជាជនជនជាតិដើម ភាគតិច) ឬអ្នកមកពីក្រៅ ដែលកំពុងធ្វើកសិកម្មពេទេរសព្វថ្ងៃ។ ហេតុនេះត្រូវធ្វើការពិនិត្យអង្កេតដាក់ស្តែងលើ សមាសភាព សហគមន៍មូលដ្ឋាន ដើម្បីធានាថា ការអនុវត្តគម្រោងមិនប៉ះពាល់ ដល់សកម្មភាព កសិកម្មពេទេរតាមទម្លាប់របស់ប្រជាជនជនជាតិ ដើមភាគតិច។

គម្រោងនេះ ក៏បានអនុវត្តតាមគោលការណ៍ មានការ យល់ព្រមជាមុន មានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ និងសេរីភាពក្នុងការ ចូលរួម (FPIC) ផងដែរ។ ការពិនិត្យអង្កេតដល់កន្លែងបាន បង្ហាញជាទូទៅពី ចំណេះដឹងតិចលើខ្លឹមសារនៃកិច្ចព្រមព្រៀង សហគមន៍ព្រៃឈើ ក្នុងចំណោមសហគមន៍នានា រួមទាំងបុគ្គល ដែលយល់ព្រមលើការអនុវត្តគម្រោង រដ+ ដោយបានផ្តិត មេដៃ ឬចុះហត្ថលេខា។ តួយ៉ាង នៅពេលមានការសាកសួរពី ចំណុចសំខាន់ៗនៃ កិច្ចព្រមព្រៀង (ឧទាហរណ៍ សេចក្តីចែងពី ការយល់ព្រម រយៈពេល យន្តការដោះស្រាយ-ជំទាស់តវ៉ា ក្នុង ករណីភាគីណាមួយ មិនអនុវត្តតាមទំនួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន) តំណាងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច មិនអាចផ្តល់ព័ត៌មាន ទាំងនេះបានឡើយ។ ការបកស្រាយសាមញ្ញមួយ គឺអាចមកពីពួក គាត់បានភ្លេចពីចំណុចសំខាន់ៗទាំងនោះ ឬក៏ក្រុមស្រាវជ្រាវលើក សំណួរមិនបានត្រឹមត្រូវ។ ទោះជាដូច្នោះក្តី លទ្ធផលសិក្សាបង្ហាញ ថា ត្រូវធ្វើការបន្ថែមទៀតលើដំណើរការ FPIC នេះ មុនពេលមាន ការស្នើសុំ និងការផ្តល់ការយល់ព្រម។

គម្រោងនេះ ព្យាយាមរក្សាប្រភេទផ្សេងៗនៃគម្របព្រៃឈើ និង បង្កើនចំនួនសត្វព្រៃដែលមានសារៈសំខាន់ សម្រាប់ការអភិរក្ស។ ក្នុងគោលដៅនេះ គម្រោងព្យាយាមកាត់បន្ថយការគំរាមកំហែង ផ្នែកបរិស្ថាន ដូចជា ការបាត់បង់ជម្រកសត្វព្រៃ ការបរបាញ់ តាមគ្រប់រូបភាព ការកាប់ឈើដោយជ្រើសរើស និងការប្រមូល ផលនិងអនុផលព្រៃឈើច្រើនហួសប្រមាណ។ ឯកសារគម្រោង បង្ហាញថា គម្រោងព្យាយាមសម្រេចគោលដៅនេះ មួយចំណែក តាមរយៈប្រពលវប្បកម្មកសិកម្ម និងមួយចំណែកទៀតតាមការ ដាក់បញ្ចូលការប្រើប្រាស់ដោយមនុស្សនូវ ដីមិនមែនដីព្រៃស្ថិត ក្នុងតំបន់គម្រោង ទៅក្នុងតំបន់គ្រប់គ្រងការជ្រាបចេញ។ តំបន់ រងការជ្រាបចេញ រួមមាន ដីព្រៃទាំងឡាយដែលត្រូវបានកែប្រែ ទៅបម្រើការប្រើប្រាស់មិនមែនជាព្រៃឈើ ឬត្រូវបានកាប់ឆ្ការ គិតត្រឹមឆ្នាំ២០១០ ក្នុងចម្ងាយមិនលើសពី ៣គីឡូម៉ែត្រពីកន្លែង តាំងលំនៅដ្ឋានរបស់អ្នកស្រុក។ គម្រោងនេះអនុវត្តសកម្មភាព

គ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាថ្មី ដូចជា អេកូទេសចរណ៍ និង ការគ្រប់គ្រងអនុផលព្រៃឈើ នៅក្នុងកន្លែងមានព្រៃឈើនៃ តំបន់គម្រោង និងតំបន់ទ្រទ្រង់មានការប្រើប្រាស់។ ទោះយ៉ាង នេះក្តី អ្នកផ្តល់សម្ភាសន៍បានប្រាប់ថា ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ដែលអនុវត្តភាគច្រើនដោយអ្នកមកពីក្រៅ កំពុងបន្តទៅមុខក្នុង កម្រិតគួរឲ្យបារម្ភនៅក្នុងភូមិរបស់គាត់។ ហេតុនេះ អ្នកទ្រទ្រង់ គម្រោងត្រូវធ្វើការពិនិត្យអង្កេត និងឆ្លើយតបទៅនឹងកិច្ចការទាំង នេះ ព្រោះបរាជ័យក្នុងការបញ្ឈប់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់នេះអាច បង្កគ្រោះថ្នាក់នៃការប្រើប្រាស់សកម្មភាពនេះ ការប្រែប្រួល បញ្ហាស និងភាពមិនអាចគង់វង្សជាអចិន្ត្រៃយ៍។

អ្នកទ្រទ្រង់គម្រោង បានជំរុញជាប្តូរហែនូវអ្នកពាក់ព័ន្ធជាច្រើន ជាពិសេសអ្នកនៅតាមតំបន់គម្រោង ឲ្យចូលរួមក្នុងដំណើរការ ពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងធំទូលាយលើប្រធានបទផ្សេងៗទាក់ទងនឹង គម្រោង អដ+ និងមិនទាក់ទងនឹងគម្រោង អដ+។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី សហគមន៍បានលើកបញ្ហាពីរឡើង ក្នុងពេលធ្វើការពិភាក្សាតាម ក្រុមស្នូល។ ទី១ ពួកគេចង់លបង្ហាញថា ការពិគ្រោះយោបល់ ជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធតទៅមុខទៀត គួរផ្តោតលើសកម្មភាព ឬ ឧបសគ្គក្នុងការអនុវត្តគម្រោងអដ+។ តួយ៉ាង អ្នកផ្តល់ព័ត៌មាន ចង់ដឹងថា តើទម្លាប់ធ្វើកសិកម្មពេទេសពេលបច្ចុប្បន្នរបស់គាត់ នឹងត្រូវហាមឃាត់ ឬយ៉ាងណា។ ទី២ ពួកគាត់ បានសង្កត់ធ្ងន់ពី សារៈសំខាន់នៃ ការបង្កើនការចូលរួមចំណែករបស់ស្ត្រីនៅក្នុង ដំណើរការពិគ្រោះយោបល់។

អ្នកទ្រទ្រង់គម្រោងបានណែនាំឲ្យប្រើនូវ យន្តការជំទាស់ តវ៉ាមួយដែលអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាជនមូលដ្ឋាន ដាក់ពាក្យបណ្តឹង ដោយផ្ទាល់ទៅដល់ក្រុមអនុវត្តគម្រោង ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃ និង ដោះស្រាយ។ ក្រុមប្រឹក្សាយុវត្តក្នុងតំបន់គម្រោង ក៏មានភារកិច្ចតាម ផ្លូវច្បាប់ ត្រូវទទួលយកបណ្តឹងរបស់អ្នកស្រុកលើបញ្ហាគ្រប់បែប យ៉ាង រួចហើយ ឬមួយបញ្ជូនបណ្តឹងទាំងនោះទៅកាន់ផ្នែកមាន សមត្ថកិច្ចសមស្របតាមបណ្តឹង ឬមួយព្យាយាមដោះស្រាយវា ដោយផ្ទាល់ ជាទូទៅតាមរយៈការសម្រុះសម្រួលរវាងភាគីរងការ ប៉ះពាល់។ ស្រដៀងគ្នានឹងសហគមន៍នៅខេត្តមានជ័យដែរ នៅ ពេលសាកសួរពី បញ្ហាដែលពួកគេកំពុងប្រឈមមុខក្នុងការ គ្រប់គ្រងព្រៃឈើនៅក្នុងភូមិខ្លួន សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច នៅសីមា បានពណ៌នាយ៉ាងក្លាយពីរបៀបដែលអ្នកមកពី ក្រៅស្រុក បានចូលមកកាប់ព្រៃឈើរបស់គាត់ដោយខុសច្បាប់។ អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានម្នាក់បានប្រាប់ថា ទោះបីពួកគាត់បានដាក់បណ្តឹង តវ៉ាទៅអាជ្ញាធរទទួលខុសត្រូវខាងព្រៃឈើក៏ដោយ ក៏សកម្មភាព កាប់ឈើខុសច្បាប់ទាំងនេះ មិនទាន់មានការដោះស្រាយឲ្យបាន សមស្របនៅឡើយ។ បញ្ហានេះ បានបង្កើតនូវមន្ទិលសង្ស័យជា ច្រើនក្នុងចំណោមសហគមន៍នានា អំពីប្រសិទ្ធភាពនៃគម្រោង អដ+ ក្នុងការបញ្ឈប់ការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ បង្កឡើងដោយ អ្នកមកពីក្រៅស្រុក។ ប្រសិនបើការគំរាមកំហែងនេះ មិនអាច ដោះស្រាយបានដោយសមស្របនោះទេ គម្រោងអដ+ អាចជួប ហានិភ័យនៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ការមិនគង់វង្សជាអចិន្ត្រៃយ៍ និងការ ប្រែប្រួលបញ្ហាសវិញ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

UNFCCC (2013) បានកំណត់ឲ្យបណ្តាប្រទេសចូលរួមក្នុង គម្រោង អដ+ រួមទាំងកម្ពុជាផង បង្កើតប្រព័ន្ធធានាសុវត្ថិភាព ថ្នាក់ជាតិមួយ ដើម្បីផ្តល់តាមពេលវេលាទៀងទាត់មួយនូវ សង្ខេប ព័ត៌មាន ស្តីពីរបៀបដោះស្រាយ និងគោរពតាមវិធានការការពារ នានាក្នុងពេលអនុវត្តគម្រោង អដ+។ ការវាយតម្លៃនេះបង្ហាញនូវ បទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងជាច្រើនដែលគួរដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង ការ រចនារៀបចំប្រព័ន្ធព័ត៌មានស្តីពី វិធានការធានាសុវត្ថិភាពថ្នាក់ជាតិ ដែលលេខាធិការដ្ឋាន អដ+កម្ពុជា កំពុងបង្កើតឡើង (2015)។

ទី១ ជាការសំខាន់ត្រូវធានានូវសិទ្ធិកាន់កាប់ដីកសិកម្មមាន ស្រាប់ និងដីព្រៃ តាមទម្លាប់ពីមុនរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើម ភាគតិច និងសហគមន៍មូលដ្ឋាន។ ព្រៃសហគមន៍ និងការចុះបញ្ជី ដីធ្លី ជាមធ្យោបាយជាក់ស្តែង សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាសំខាន់ៗ ទាំងនេះ ព្រោះពួកវាមិនសូវទាមទារពេលវេលា និងធនធាន ច្រើន។ អ្នកអនុវត្ត អដ+ អាចត្រូវពិនិត្យពីកសិកម្មពេទេស ដើម្បី កំណត់ថា តើវាធ្វើឲ្យខូចខាតប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីមែន ឬយ៉ាងណា។ ប្រសិនបើដូច្នោះមែន ចាំបាច់ត្រូវស្វែងរក និងអនុវត្តសកល្បងនូវ ជម្រើសផ្សេងទៀត ដើម្បីជំនួសកសិកម្មពេទេស។

ទី២ ពិចារណាសំខាន់មួយសម្រាប់ធានាថា អ្នកចូលរួមមានសេរីភាព និងព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការយល់ព្រម ចូលរួម នៅមុនពេលអនុវត្តសកម្មភាពគម្រោងនោះ ប៉ុន្តែអ្នកអនុវត្ត FPIC ត្រូវធានាដាច់ខាតថា ខ្លួនបានផ្តល់ព័ត៌មានពេញលេញ និង មិនមែនដោយជ្រើសរើសទៅឲ្យសហគមន៍ នៅមុនពេលស្នើសុំ ការយល់ព្រមចូលរួមពីពួកគេ។ មិនគួរសង្កត់ធ្ងន់ហួសពេកទេ ទៅលើឱកាសល្អដែលអាចកើតចេញពីគម្រោង អដ+ ហើយក៏ មិនគួរប្រាប់ដោយសម្រាលខ្លាំងពេកដែរពី ហានិភ័យអាចកើត មានឡើង។ ករណីនៅសីមាបង្ហាញថា ការយល់ដឹងជាទូទៅអំពី គម្រោង អដ+ និងសកម្មភាពគម្រោង ហាក់នៅមានកម្រិតទាប។ ក្នុងករណីទាំងពីរនេះ អ្នកភូមិត្រូវការព័ត៌មានបន្ថែមអំពីទំហំនៃ សកម្មភាព អដ+ ជាពិសេសខ្លឹមសារនៃកិច្ចព្រមព្រៀងដែលពួក គេបានផ្តល់ការយល់ព្រម។ ការធ្វើដូច្នោះ គឺដើម្បីធានាថា អ្នកភូមិ បានយល់ដឹងពេញលេញពីអត្ថប្រយោជន៍ និងហានិភ័យអាចកើត ចេញពីគម្រោងអដ+។ ជាការសំខាន់ដែរ ត្រូវគិតគូរពីកម្រិតនៃការ យល់ដឹង និងបរិបទសង្គមរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធនានាដែលចូលរួមក្នុង ដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ ដើម្បីធានាឲ្យមានការចូលរួមយ៉ាង ពេញលេញ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពពីសំណាក់ពួកគេ។

ទី៣ អ្នកទ្រទ្រង់គម្រោង អដ+ ត្រូវធានាថា ភាគីពាក់ព័ន្ធ ទាំងអស់គោរពតាមយន្តការដោះស្រាយជំទាស់ ហើយតាមនេះ បញ្ហានានាដែលកើតចេញពីការអនុវត្តគម្រោង ឬសកម្មភាព របស់គូអង្គពីខាងក្រៅ គឺអាចដោះស្រាយបានដោយសមស្រប។ អប្រសិទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយការជំទាស់តវ៉ា វាធ្វើឲ្យ សហគមន៍នៅក្នុងគម្រោងសកល្បងទាំងពីរ មានមន្ទិលសង្ស័យ លើប្រសិទ្ធភាពនៃគម្រោងអដ+។

ទី៤ គ្រោះថ្នាក់នៃការប្រែប្រួលបញ្ហាស និងការកែប្រែដីព្រៃ ធម្មជាតិដោយសារសម្ពាធពិបាកក្រៅ រួមទាំង ការកាប់ឈើខុស ច្បាប់ដោយគូអង្គនៅខាងក្នុង និងមកពីក្រៅតំបន់គម្រោង គឺនៅ

មាននៅឡើយ។ លទ្ធផលនៃការសិក្សានេះ មានផលពាក់ព័ន្ធ ចម្បងៗពីរ។ ទី១ ការសិក្សាផ្តល់គំនិតថា អ្នកទ្រទ្រង់គម្រោង គួរវាយតម្លៃឡើងវិញពី កត្តាជំរុញការរចរិល និងបាត់បង់ព្រៃឈើ ដែលពួកគេកំពុងព្យាយាមដោះស្រាយ។ ទី២ ដើម្បីឲ្យគម្រោង រដ្ឋ+ ទទួលបានជោគជ័យ ត្រូវធានាថា បទបញ្ញត្តិ និងច្បាប់ ទប់ស្កាត់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ត្រូវបានពង្រឹងអនុវត្តន៍ជាបន្ទាន់។ កិច្ចការនេះទាមទារនូវ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការប្រកបដោយប្រសិទ្ធ ភាពពីសំណាក់វិស័យសំខាន់ៗដទៃទៀត ដូចជា វិស័យថាមពល កសិកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម ព្រមទាំងការបង្កើតចំណងភ្ជាប់ជាមួយ សកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចផ្នែកលើដីធ្លីផ្សេងៗទៀត។

ឯកសារយោង

Angelsen, Arild. 2010. "Policies for Reduced Deforestation and their Impact on Agricultural Production." *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 107(46): 19639-19644.
CCBS (Climate, Community and Biodiversity Alliance). 2016. "Reduced Emissions from Deforestation and Degradation in Seima Protection Forest." www.climate-standards.org/2013/09/12/reduced-emissions-from-deforestation-and-degradation-in-seima-protection-forest-2/.

FA & WCS. 2011. *Overview of the Seima Protection Forest REDD Project*. Phnom Penh: Forestry Administration and Wildlife Conservation Society Cambodia Program.
Nguon Pheakkdey. 2014. *REDD+ Feasibility Assessment for Community Protected Areas in Cambodia*. Phnom Penh: Ministry of Environment, Adaptation Fund and United Nations Environment Programme.
Nguon Pheakkdey and Chhun Delux. 2015. *Background Document of Cambodia's National REDD+ Strategy*. Phnom Penh: REDD+ Taskforce Secretariat.
Nguon Pheakkdey and Dominik Kulakowski. 2013. "Natural Forest Disturbances and the Design of REDD+ Initiative." *Environmental Science and Policy* 33(4): 332-345.
Pesckett, Leo, and Kimberly Todd. 2013. "Putting REDD+ Safeguards and Safeguard Information Systems Into Practice." UN-REDD Programme Policy Brief 03. Geneva: UN-REDD Programme Secretariat.
Roe, Stephanie, Charlotte Streck, Luke Pritchard and John Costenbader. 2013. *Safeguards in REDD+ and Forest Carbon Standards: A Review of Social, Environmental and Procedural Concepts and Application*. Washington, DC: Climate Focus.
RTS (REDD Taskforce Secretariat). 2015. *National REDD+ Strategy's Work Plan*. Phnom Penh: Cambodia REDD+ Taskforce Secretariat
UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change). 2013. *Report of the Conference of the Parties on its Nineteenth Session*. Warsaw, Poland: UNFCCC.
UNFCCC. 2014. "Glossary of Climate Change Acronyms." http://unfccc.int/essential_background/glossary/items/3666.php#R.
UN-REDD Programme. 2015. "Journal 7: REDD+ Safeguards and Safeguard Information Systems." *REDD+ Academy Learning Journal*.

តពីទំព័រ ៥ វិទ្យាល័យនៅកម្ពុជា...

តទៅ៖ តើគួរអនុវត្តវិធានការគោលនយោបាយអ្វីខ្លះដើម្បីបង្កើន គុណភាពអប់រំថ្នាក់មធ្យមសិក្សា? និង តើកត្តាសង្គមអ្វីខ្លះដែល ជះឥទ្ធិពលលើការសិក្សារបស់សិស្ស និងការអនុវត្តរបស់គ្រូនៅ ក្នុងថ្នាក់រៀន?

ទោះបីមានការប្រឹងប្រែងច្រើនហើយក្តី ក៏កំណែទម្រង់កម្មវិធី សិក្សាមិនទាន់បានប្រណិតទេ ហើយភាពមិនស៊ីគ្នារវាងការសិក្សា របស់សិស្ស និងជំនាញដែលនិយោជកត្រូវការ នៅតែជាកង្វល់ដ៏ធំ។ ការអង្កេតបន្ថែម គួរផ្តោតលើសំណួរស្រាវជ្រាវដូចតទៅ៖ តើមាន ជម្រើសគោលនយោបាយអ្វីខ្លះ សម្រាប់បន្តការពិនិត្យឡើងវិញ និងការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពកម្មវិធីសិក្សា ដើម្បីឲ្យវានៅតែសមស្រប តាមតម្រូវការ? តើកម្ពុជាអាចរក្សាតុល្យភាពបានល្អប៉ុណ្ណា រវាង ការធ្វើស្តង់ដារនីយកម្ម និងការកែសម្រួលតាមករណីនីមួយៗ (Customization) នៃការអភិវឌ្ឍកម្មវិធីសិក្សា? តើដំណើរការ ដាក់បញ្ចូល ការអប់រំនិងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ (TVET) ទៅក្នុងថ្នាក់មធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ឈានដល់ដំណាក់ កាលណាទៅហើយ? តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលជះឥទ្ធិពលលើការ ដាក់បញ្ចូល TVET ទៅក្នុងថ្នាក់មធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ? តើការ ដាក់បញ្ចូលវិធីសាស្ត្របង្រៀនមានអន្តរកម្មច្រើន វាមានវិសាល ភាពប៉ុណ្ណា? តើធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីផ្សារភ្ជាប់ការបង្រៀនតាម បែបបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងសារគមនាគមន៍ (ICT) ទៅនឹងវគ្គ សិក្សាតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ឲ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់បំផុត? និង តើគ្រូបង្រៀនកម្ពុជា ត្រូវកសាងសមត្ថភាពឲ្យបានដល់កម្រិតណា ដើម្បីអាចអនុវត្តវិធីសាស្ត្របង្រៀនមានអន្តរកម្មនេះបាន?

ដើម្បីអាចយល់កាន់តែច្បាស់ពីគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិនៃ ការបង្រៀននិងរៀនគួរ ការស្រាវជ្រាវទៅអនាគតគួរផ្តោតលើ

សំណួរ ដូចជា៖ តើផលប៉ះពាល់ជាក់ស្តែងនៃការបង្រៀនឯកជន ទៅលើគុណភាពនៃការបង្រៀន កម្មវិធីសិក្សា លទ្ធផលសិក្សា និង សមភាពក្នុងការអប់រំ មានអ្វីខ្លះ? និង តើការបង្រៀនគួរនៅកម្ពុជា នាពេលបច្ចុប្បន្ន មានស្ថានភាព និងនិន្នាការយ៉ាងដូចម្តេច? ប្រធានបទស្រាវជ្រាវក្នុងផ្នែកនេះ រួមមាន ១) វិសមភាពនៃការ អប់រំបង្កឡើងដោយការបង្រៀនឯកជន ២) ការយល់ឃើញរបស់ សិស្ស ឪពុកម្តាយ និងគ្រូបង្រៀន លើការបង្រៀនគួរ និង ៣) តម្លៃ នៃការបង្រៀនគួរ។ ការស្រាវជ្រាវទៅអនាគតស្តីពីការបង្រៀន ឯកជន ក៏ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់លើភាពខុសគ្នាពីប្រទេសមួយទៅ ប្រទេសមួយ និងវប្បធម៌ផ្សេងៗដែរ (Bray 2010)។

កម្មវិធីសុខភាពរបស់សាលា សំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់ធានា ឲ្យបាននូវជោគជ័យនៃការសិក្សា ក៏ដូចជា សុខភាពផ្នែករាងកាយ ផ្លូវចិត្ត បញ្ញា និងសង្គមរបស់សិស្ស។ ការសិក្សាមួយចំនួនតូច ដែលបានធ្វើឡើងកន្លងមក មានទំហំតូច ហើយផ្តោតតែលើ តំបន់ទីក្រុងប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះការស្រាវជ្រាវទៅអនាគតលើបញ្ហា សុខភាពក្នុងវិស័យអប់រំ គួរពង្រីកទៅដល់តំបន់ជនបទ ហើយការ ស្រាវជ្រាវដើម្បីធ្វើសកម្មភាព អាចនឹងផ្តល់នូវករណីសិក្សាដ៏មាន ប្រយោជន៍ជាច្រើនបន្ថែមទៀត។

សរុបមក ការស្រាវជ្រាវ គួរធ្វើឡើងឲ្យបានទៀងទាត់ដើម្បី ផ្តល់ភស្តុតាង ដែលអាចរួមចំណែកដល់ការកសាងសមត្ថភាព ធនធានមនុស្ស តាមរយៈកម្មវិធីសិក្សាដែលមានប្រសិទ្ធភាព គ្រូ បង្រៀនដែលមានសមត្ថភាព និងកម្មវិធីអប់រំដែលសមស្របតាម តម្រូវការ។ ថវិកាជាតិ ក៏គួរមានចែកសម្រាប់ជួយទ្រទ្រង់ដល់ការ សិក្សាស្រាវជ្រាវផ្នែកអប់រំ ជាពិសេស ការអប់រំនៅកម្រិតមធ្យម សិក្សាទុតិយភូមិដែរ។

ឯកសារយោងមាននៅក្នុងអត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេស